

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Beukendreef Solhofdreef in Aartselaar

Dorpsgezicht

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Beukendreef Solhofdreef, Aartselaar, Solhofdreef – dorpsgezicht

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/11001/101.1

Koen Smets

21/02/2019

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	4
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	5
2.	Evaluerend gedeelte	5
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	5
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	5
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	6
2.4.	Juridische toestand.....	6
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	6
2.4.2.	Ruimtelijke Ordening:	6
2.4.3.	Natuur en Bos:	7
3.	Beheersvisie	7
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	7
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	7
4.	Bronnen	8
4.1.	Literatuur	8
4.2.	Cartografische bronnen	8
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	8
5.1.	Omgevingsplan	8
5.2.	Fotobijlage	8
5.3.	Documentatie	8

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

Deze bescherming werd in 2017 aangevraagd door het college van burgemeester en schepenen van Aartselaar, en opgenomen in de beschermingskalender voor 2018.

1.1. Situering

De Solhofdreef vormt de zuidwestelijke en zuidoostelijke rand van kasteelpark Solhof in Aartselaar. Ten noordoosten van het park loopt het verlengde van de dreef door tot tegen de Kleistraat. Slechts het deel aansluitend aan de zuidoostelijke rand van het domein wordt voorgesteld voor bescherming.

De dreven rondom het Solhof zijn privé-eigendom, maar aangezien de gemeente Aartselaar van oudsher daden van onderhoud en beheer heeft gesteld, is de gemeente verantwoordelijk en van rechtswege aansprakelijk voor het onderhoud ervan (Provincie Antwerpen, 2017: 4).

1.2. Historisch overzicht

De oudste vermelding van Kasteel Solhof dateert uit 1414. Het kasteel en domein werden verschillende keren her- en verbouwd en vergroot, onder andere in 1837, wanneer de familie van Ertborn eigenaar wordt van het goed. Tussen 1850 en 1880 wordt de strakke kasteeltuin door dezelfde familie omgevormd tot een lusttuin in Engelse landschapstijl (Provincie Antwerpen, 2017: 8-12).

Het oudste deel van de Solhofdreef is het deel aanliggend aan de zuidwestrand van het domein: deze dreef werd reeds op de Kaart van Ferraris afgebeeld als een weg met aan beide zijden een rij bomen.

Het deel van de Solhofdreef aanliggend aan de zuidoostelijke rand van het huidige park (lengte 260 meter) was op de Ferrariskaart nog landbouwgebied met houtkanten.

Op alle kaarten daterend uit het midden van de 19de eeuw (Atlas der Buurtwegen, kaarten van Vandermaelen en Popp) wordt voor de zuidwestelijke helft van dit deel een dreefperceel afgebeeld; de noordoostelijke helft werd toen als voetweg ingetekend.

De eerste topografische kaart uit 1863 geeft een weg weer met aan beide zijden een rij bomen, langsheen het domein (zuidwestelijke en zuidoostelijke randen).

De vroegste bebouwing langs dit deel van de Solhofdreef wordt afgebeeld op de kaart van Gigault (1806, in: Provincie Antwerpen, 2017), net ten zuiden van het park(bos).

Sinds minstens het midden van de 19de eeuw, mogelijk daterend uit de periode van heraanleg van het park door de familie van Ertborn, is er dus een dreef langs de zuidoostelijke rand van het park. De huidige bomen met omtrekken tot 250 cm dateren hoogstwaarschijnlijk niet uit het midden van de 19de eeuw, de dreefbomen werden dus al eens vervangen.

De noordoostelijke verlenging van de Solhofdreef naar Kleistraat (lengte circa 180 meter) is veel jonger: afgebeeld als een weg met één bomenrij aan de oostzijde op de eerste drie topografische kaarten (1863-1922), en een weg zonder bomenrijen op de topografische kaarten van 1969 en 1981, wordt deze weg pas afgebeeld als volledige dreef op de topografische kaart van 1989.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

De Solhofdreef bestaat uit een enkele dreef, bestaande uit één rij bomen aan elke kant van de weg, aangeplant met beuk (*Fagus sylvatica*). Minstens sinds het midden van de 19de eeuw komt hier een weg met dreefbepanting voor als afbakening van het domein Solhof.

De dreef aanliggend aan de zuidostrand van park Solhof heeft een lengte van 260 meter. De bomen staan ingeplant op de onverharde wegberm langsheen de asfaltweg, met een tussenafstand van 10 meter in de rijen en 7 meter tussen de rijen. De bomen werden aangeplant in een driehoeks- of quinconceverband.

De stamomtrekken van de meeste bomen bedragen tussen circa 160 en 250 cm op borsthoogte. Enkele ingeboete exemplaren zijn jonger en dunner, en sommige staan iets verder van de weg.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 3 juli 2017. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

De algemene fysieke toestand van de bomen lijkt goed. Een aantal bomen vertoont een zekere overgroeiing van de stoeprand.

In 2016 gebeurde er een tomografisch onderzoek van de stam van 3 licht beschadigde bomen in het te beschermen deel van de Solhofdreef (Crucke, 2016), waaruit bleek dat deze bomen geen acuut gevaar of probleem vormden. Regelmatige opvolging werd evenwel aangeraden, onder de vorm van een visuele controle door een deskundige, en voor één boom een 3-jaarlijks tomografisch onderzoek.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

Historische waarde:

De Solhofdreef vormt een deel van een ruimere drevenstructuur, gerelateerd aan de kasteelomgeving van het Solhof, zoals uitgebreid in de 19de eeuw.

Ruimtelijk-structurende waarde:

Het kaarsrechte tracé van de Solhofdreef met de hoge beukenbomen vormt de ruimtelijke afbakening van het park Solhof.

Esthetische waarde:

De Solhofdreef heeft door zijn omvang een beeldbepalend karakter in de omgeving van het domein Solhof, met name in de woonwijken rondom het domein.

2.2. Motivering van het type bescherming

De beukendreef Solhofdreef in Aartselaar wordt beschermd als stads- of dorpsgezicht. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een stads- of dorpsgezicht als volgt: "een geheel van een of meer monumenten en/of onroerende goederen met omgevende bestanddelen zoals beplantingen, omheiningen, waterlopen, bruggen, wegen, straten en pleinen, van algemeen belang wgens de erfgoedwaarde."

De Solhofdreef vormt samen met het reeds als dorpsgezicht beschermde domein Solhof een beeldbepalend geheel. De historische dreefzate zorgt voor een belangrijke afbakening van het domein. De dreef vormt dan ook een beeldbepalend structurelement.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

De Solhofdreef langs de zuidostrand van het park Solhof wordt beschermd als dorpsgezicht, om duidelijkheid te scheppen in de beheermatig verwarrende bescherming uit 1984 waarbij slechts de noordwestelijke bomenrij van deze dreef beschermd werd.

Het deel van de Solhofdreef in het verlengde van het voorliggende deel, tot aan de Kleistraat, wordt niet mee beschermd: dit deel is duidelijk van jongere oorsprong, is aangelegd met minder detail en zorg wat betreft plantverband en -materiaal, en heeft een minder nauwe band met het park Solhof.

Het deel van de Solhofdreef langs de zuidwestrand van het park, en de Beukenotendreef langs de noordostrand van het park, zijn reeds volledig gevat door voornoemde bescherming van het Solhof en omgeving.

Uitsluitend de kadastrale percelen waarop de dreef staat, worden beschermd. De boomwortels en -kruinen komen langs weerszijden voorbij deze kadastrale grenzen, en zijn ook nodig voor het voortbestaan van de bomen. Aangezien voor de andere dreven van domein Solhof eveneens enkel de dreefzate gevat is door de bescherming, wordt ook voor dit deel van de Solhofdreef consequent alleen de dreefzate beschermd, en niet de voortuinen van de privé-woningen.

De noordwestelijke bomenrij van de Solhofdreef is reeds gevat in het dorpsgezicht Solhof uit 1984, deze wordt echter meegenomen in de voorliggende bescherming omwille van de beschrijving als dreef met 2 bomenrijen.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

De beukendreef Solhofdreef ligt aan de rand van het beschermde dorpsgezicht 'Kasteel Solhof: neorenaissance bijgebouwen, omgevende gronden en dreven' van 11 april 1984. De noordwestelijke bomenrij van de Solhofdreef is reeds gevat in dit dorpsgezicht. Ook de grachten van het kasteel Solhof zijn beschermd als dorpsgezicht, en het neoclassicistisch hoofdgebouw en de ronde hoektorens als monument, eveneens op 11 april 1984.

Voor het Kasteel Solhof en omgeving, met inbegrip van de volledige Solhofdreef, is er een onroerenderfgoedbeheersplan voor de periode 2017-2037, goedgekeurd op 11 januari 2018.

De volledige beukendreef Solhofdreef is gelegen in de vastgestelde ankerplaats 'Domeinen Groeningenhof, Solhof en Lillaarschans met omgeving' (ID [10276](#), vastgesteld sinds 10 mei 2012).

2.4.2. Ruimtelijke Ordening:

De Solhofdreef ligt grotendeels in parkgebied en woongebied met een landelijk karakter. Het zuidwestelijke uiteinde van de dreef ligt in woongebied.

Er zijn geen BPA's of RUP's van toepassing op het Solhof of in de omgeving.

2.4.3. Natuur en Bos:

De Solhofdreef ligt niet in een Habitatrictlijngebied, Vogelrichtlijngebied, Ramsar- of VEN-gebied, natuur- of bosreservaat.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het ministerieel besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

De beheersdoelstellingen in het beschermingsbesluit werden afgetoetst en zijn in lijn met de beheersvisie en beheersdoelstellingen zoals geformuleerd in het onroerenderfgoedbeheersplan voor de periode 2017-2037, goedgekeurd op 11 januari 2018, meer bepaald het behoud en een goed beheer van de dreef.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden ervan aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen, meer bepaald:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed:

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een omgevingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is,

vraagt de vergunningverlenende overheid advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

4.1. Literatuur

CRUCKE W. 2016: Rapport Tomografisch onderzoek – Boomtechnische analyse van de situatie - Solhof, Aartselaar. In opdracht van de gemeente Aartselaar.

PROVINCIE ANTWERPEN 2017: Beheerplan Solhof. In opdracht van de gemeente Aartselaar.

4.2. Cartografische bronnen

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.

Atlas der Buurtwegen, Gemeente Aartselaar, circa 1843, schaal 1:5.000.

Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.

Topografische kaarten van België, Eerste editie, Krijgsdepot, uitgegeven in 1865-1880, schaal 1:20.000.

Topografische kaarten van België, Tweede editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1880-1884, schaal 1:20.000.

Topografische kaarten van België, Derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1889-1900, schaal 1:20.000.

Kaart van België, Militair Geografisch Instituut, uitgegeven in 1949-1970, schaal 1:25.000.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

Beschermingsdossier: Beukendreef Solhofdreef, dorpsgezicht

De documentatie bij het inhoudelijk beschermingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archieffoto's, bouwplannen, kadastermutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.